

Erindringshistorie

Introduktion

Erindringshistorie har et andet fokus end den traditionelle faghistorie, der typisk beskæftiger sig med at forstå og fortolke det fortidige på baggrund af fortidens kilder, og man kan faktisk godt argumentere for, at erindringshistorie står i et slags modsætningsforhold til faghistorie. Når man arbejder erindringshistorisk, undersøger man nemlig, hvordan fortiden bruges, konstrueres og diskuteres i nutiden eller hvordan historiske fortællinger har ændret sig over tid og måske endda har skiftet indhold og betydning. Erindringshistorie er derfor tæt knyttet til historiebrugsbegrebet i den historiefaglige analyse.

Erindringshistorie stiller skarpt på det, man historiefagligt kalder for *historiekultur*. Historiekultur handler om, hvordan nutidens mennesker omgås og bruger det fortidige. Man fokuserer således på, hvad der erindres eller glemmes af forskellige aktører i nutiden, og man forsøger at forstå og forklare, hvorfor det forholder sig sådan. Endvidere interesserer man sig for, hvordan historiekultur har forandret sig over tid, dvs. hvordan og hvorfor forskellige erindringssteder og erindringsfællesskaber opstår og udvikler sig.

Når man arbejder erindringshistorisk, vil man derfor typisk undersøge og analysere historiebøger, monumenter, mindebegivenheder og forskellige former for erindringspolitik. Det gør man for at forstå, hvordan og hvorfor forskellige kollektive erindringer, erindringsfællesskaber og erindringssteder er blevet skabt og fortsat skabes som følge af de interesser, holdninger og værdier, der gør sig gældende i nutiden. Ofte vil man kunne se, at der ligger en række politiske interesser bag brugen af historiekulturen.

Som erindringshistoriker vil man også i forlængelse heraf fokusere på, hvordan og hvorfor fortiden iscenesættes eller genskabes i nutiden – fx i forbindelse med ritualiserede mindehøjtideligheder eller historiske reenactments.

Erindringshistoriske nøglebegreber

Kollektiv erindring: Begrebet stammer fra Maurice Halbwachs tænkning og vedrører, hvordan individet erindrer fortid som en del af en social gruppe. Halbwachs pointe er, at individets erindring er skabt på baggrund af, hvordan mennesker kollektivt erindrer fortiden igennem en række fælles forestillinger om, hvad det fortidige er – og hvordan det fortidige skal forstås og således også bruges som en identitetsskabende markør. Halbwach mener, at den traditionelle historievidenskab i den sammenhæng spiller en central rolle, fordi den netop kan nuancere og udfordre forskellige kollektive erindrings fortidsbrug.

Historiekultur: Historiekultur er en samlebetegnelse for, hvordan mennesker bruger og forholder sig til både det fortidige og til historien om fortiden. Historiefagligt kan begrebet bruges til at sige noget om, hvordan menneskers historiebevidsthed skabes og omskabes - fx i forbindelse med en historiebrugsanalyse.

Erindringsfællesskab: Begrebet betegner en gruppe menneskers fælles fortolkning af fortiden, der bygger på en forestilling om, at man i fællesskabet deler en bestemt fortælling om fortiden, uden at man i gruppen kender hinanden personligt. Erindringsfællesskaber angår ikke kun de store nationale fællesskaber, men

også mange andre og mindre former for erindringsfællesskaber, der kan være flettet sammen på kryds og tværs – fx kønsbestemte, religiøse, klasse-mæssige, politiske eller arbejdsrelaterede erindringsfællesskaber. Man kan derfor godt dele flere forskellige erindringsfællesskaber på én gang.

Erindringspolitik: Begrebet relaterer sig til magtkampen om, hvordan fortiden skal fortolkes, huskes, glemmes og styres i nutiden af forskellige politiske aktører. Når man beskæftiger sig med erindringspolitik i et erindringshistorisk perspektiv, undersøger man altså, hvordan forskellige aktører (fx historikere, politikere, stater, virksomheder, interesseorganisationer, terrorbevægelser etc.) forsøger at bestemme og påvirke fortolkningen af fortid. Erindringspolitik handler således om at udøve en form for magt over menneskers historiebevidsthed i et forsøg på at skabe bestemte holdninger og værdier i nutiden.

Erindringssted: Begrebet er centralt i historikeren Pierre Noras erindringshistoriske tænkning. Et erindringssted udgør vigtige elementer og repræsentationer i, for og på erindringsfællesskabet, hvorfor begrebet kan forstås både abstrakt, ikke-materielt (som idéer) og konkret, materielt (som fysiske steder eller artefakter). Grundlæggende kan alt, der har en symbolsk betydning og værdi for et erindringsfællesskab, betegnes som et erindringssted – fx nationale konflikter, grænseområder, fjendebilleder, mindesmærker, sange, ordsprog, slagmarker, helte, symboler og gravpladser. Et erindringssted udtrykker således en fælles fortælling om fortiden, som erindringsfællesskabet dyrker og deler med hinanden. Et erindringssted er derfor altid udtryk for en konstruktion, der rummer forskellige niveauer eller lag og kan undersøges både diakront og synkront:

- Det materielle lag: Hvem står bag erindringsstedet - og hvad består det af? Har det altid været sådan?
- Det symbolske lag: Hvilke symbolske betydninger tillægges erindringsstedet - og af hvem? Bruges det erindringspolitisk?
- Det funktionelle lag: Hvordan bruges erindringsstedet - og hvordan indgår det i erindringsfællesskabet? Giver erindringsstedet anledning til debat eller kritik?

Opfundne traditioner: Begrebet stammer fra historikeren Eric Hobsbawms tænkning og betegner det forhold, at alle traditioner i virkeligheden kan forstås som konstruktioner eller mere præcist som 'invented traditions', dvs. opfundne traditioner. Særligt retter Hobsbawm sit blik mod de nationale traditioner og symboler, som konstrueres af de europæiske kulturelitter i 1800-tallet. Disse 'invented traditions' havde til formål at smelte 'folket' i de nye nationalstater sammen i en forestilling om deres dybe rødder i en fælles fortid med særlige historieskabte traditioner.

Erindringshistoriske grundspørgsmål

Når man arbejder erindringshistorisk, kan man stille følgende grundspørgsmål i sin undersøgelse:

- Hvordan bruges det fortidige i nutiden?
- Hvad erindres og glemmes i nutiden og hvorfor erindres/glemmes det?
- Hvad betyder det for nutidens historiekultur og historiebevidsthed?
- Hvordan fortolkes det fortidige i nutiden?
- Hvordan har fortolkningen af fortid og brugen af fortid ændret sig over tid?

<https://historiefagligarbejdsbog.systime.dk/?id=232>